

۲۰۱۲/۰۵/۱۶

پوهندوی آصف بهاند

پلارته لیک

پردی چاپیریال اوله کوچنیانوسره د چلند مسأله

(څلورمه برخه)

د نړۍ په هرگوت کې د خورو ورو افغانانو د کورنیو په منځ کې دوه ډوله ستونزې سر راپور ته کوي:

۱- هغه ستونزې چې د مهاجرت په چاپیریال کې غوښتې او ناغوښتې سړی ورسره مخامخ کیږي.
 ۲- هغه ستونزې چې په ځانگړي ډول یې کورنۍ او په عام ډول یې مهاجرین په خپلو منځو کې سره رامنځ ته کوي.
 هغه ستونزې چې مهاجر په نوي چاپیریال کې په ناڅاپي ډول ورسره مخامخ کیږي، کیدای شي د نوي ټولني او نوي چاپیریال د نويو قوانینو په زده کولو سره یو څه له مخې لرې شي؛ خو هغه ستونزې چې مهاجرین یې په عام ډول په خپلمنځي اړیکو کې خپله سره رامنځ ته کوي؛ د هغو حلول او له مخې لرې کول یو څه ستونزمن ښکاري. هوبنیار او بادرایته خلک کولای شي چې د زرو او نوو مثبتو تجارو په کارولو سره په ډیره هوبنیارتیا د دغو ستونزو په لرې کولو کې بریالی شي. د دغو ستونزو تر ټولو ستره او بلا ډوله ستونزه په کورنیو کې د میندو- پلرونو او ماشومانو خپلمنځي اړیکو وړاندېدل دي.
 افغانان خو په لومړي گام کې هلته په وطن کې او دلته په اروپایي هیوادونو کې د دیموکراسۍ له لاسه کرم کرم دي. زما دا خبره دې لوستونکي داسې نه تعبیروي چې گني زه د دیموکراسۍ پلوی نه یم، نه زه د دیموکراسۍ پلوی څه، چې ورباندې مین هم یم؛ خو نه پر هغې دیموکراسۍ باندې چې بوش جان؟ او اروپایانو یې لس کاله مخکې نسخه جگړه خپلو، مریضو، خوارو او بینوا افغانانو ته په لاس ورکړه، چې اوس د هغې صادري شوي دیموکراسۍ مخه دوی په خپله هم نه شي نیولای او په بلا یې افغانان څه چې ټوله دنیا سرورنه ټکوي.
 پرته له کوم شک نه، دیموکراسي ښه شی ده، خو کله چې مور دیموکراسي وایو، ورسره باید په جدي ډول دا پوښتني رامنځ ته شي چې:

دیموکراسي چیرې او د چا له پاره؟

هغو افغانانو چې خپله ټولنه او خلک یې ښه پیژندل، د نوي صادري شوي دیموکراسۍ پرضد یې ډیرې نارې سوري او چټي کړي، خو چا به اوریدلي وای؛ هغه و چې وروسته له نه (۹) کلونو نه د جرمني د وخت د دفاع وزیر کارل گوتنبرگ د ۲۰۰۹ کال د دسمبر په دویمه نیمايي کې افغانستان ته د یو بیړني سفر له پای ته رسیدو وروسته وویل:
 «مور (غریبان) تیرولتي یو چې په افغانستان کې د غربی ټیپ دیموکراسۍ له پاره خپل وخت او پیسې مصرفوو...»
 دیموکراسي ژورې او لرغونې ریښې لري. د بشریت په تاریخ کې د دیموکراسۍ په لټه پسې مجبور یو چې یونان ته سر وربنکاره کړو. په یونان کې د دیموکراسۍ په اړوند اوه (۷) پیړۍ مخکې له میلاد نه د ستر او نه هیږیدونکي دراکون (Drakon) نوم یادولای شو، چې د لومړي ځل له پاره یې د خپل هیواد اساسي قانون تدوین کړ. وروسته له دراکون څخه، د دوو تنو نومونه له دیموکراسۍ سره تړاو لري، چې یو یې سیاست پوه او قانون جوړونکی سولون (solon) و او بل یې دیموکرات مشر کلیستن (cleistheines) و، چې د آتن اساسي قانون یې اصلاح کړ. له دوی نه وروسته تامس جفرسون (Tomas Jefferson) یادولای شو، چې د امریکا د دیموکراسۍ پلار، د استقلال د اعلامیې مؤلف او د بشر د حقوقو منادي و.

که د دیموکراسۍ دغه بنسټ ایښودونکي او پلرونه ژوندي وای، او افغانستان ته د امریکا یانواو اروپایانو د صادري شوي دیموکراسۍ حالت او پایلې یې لیدلي وای، نو ځای پرځای به یې زړونه دریدلي وای.
 په افغانستان کې د بوش ډوله دیموکراسۍ په رڼا کې، زموږ درموساتونکو له لیوانو سره اشنایي پیل کړې ده، او هره ورځ د تندیبوروپوله غوښونه غوړي میلمستیایو ورته جوړوي، او زموږ محکوم خلک یې یوازې ننداره کوي.
 چا سره چې پرله پسې ناکردې او نادودې وشي نو وایي: « زموږ لاس تورسپي څټلی» دلته اروپا کې هم افغانان په کرار نه دي، او رمیرونو ته یې د دیموکراسۍ د منفي اړخونو چرې ور برابرې شوي دي. او د اروپایي د دیموکراسۍ منفي اړخونو، په لس گوني او سل گوني کورنۍ د تباهی کندی ته ورغورځولي دي.
 اوبن نه یې پوښتنه وکړه:

کوټل ښه دی که مخ په خور هابن په ځواب کې وویل:

درې واړه دي ورک شي.

د پاڼو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هبله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولی

بيايې وپوښته:
درېم يې لا څه شى دى؟
اوبش ويل:
ختي.

اوس مور نه هم اوښ جوردي، کاره واره او له عيونو ډک يو، د اروپايي ژوند لور او خور راته گران شوى او په ختو کې نښتي يو.

دلته داروپايي مهاجرت په چاپيريال کې ډيرى ميندې اوپلرونه له خپلولوونو او زامنو شكايت لري چې نا فرماني كوي. ځيني ميندې اوپلرونه دافغانستان دچاپيريال په څير، له خپلوماشومانونه په ټوله مانا تابعيت غواړي او هرڅه چې دوى غواړي، ماشومان بايد هماغسې وكړي.

ددغوسونزو په لړكې كله شكوه اوشكايت، كله دخولي عداوت اوكله بيا خبره وهلوټكولوته رسيري، چې پايله يې له ميندو اوپلرونو څخه دماشومانولري كيدل، تننټيدل او بل ځاى دژوند غوره كول دي اويا هم دپوليسوپه مداخلې سره تردې هم نورومردارپوته پښه ورغوي.

ډيرى كورنى داسې انگيري چې كوچنيان اونوي ځوانان ملامت دي. دا به ومنوچې اروپايي ديموكراسي دديروښوارخونوترڅنگ، منفي اړخونه هم لري، اوله همدې منفي اړخونونه په استفادې سره ځيني پيغلوتي اوتكي ځوانان، خپلو كورنيو، مشرانو اوراتلونكي ژوند ته ستونزې زيروي.

پر كوچنيانو باندې څه دميندو اوپلرونو په ځاى اوبې ځايه فشارونه، څه داروپايي ديموكراسي پراخه دايره اوپه څنگ كې يې دخينو ميندو اوپلرونو، نه پاملرنه؛ نوي ځوانان داسې ډنډ ته ورپورې وهي چې بيايې له هغه ډنډ څخه راوتل گران اويا هم ناشوني وي.

څوځيني كسان بيا داسې انگيري چې ټول ځوانان به داسې نه وي. شته دي داسې ځوانان چې مشرانوته يوڅه وركوي، لاس نيوى يې كوي اولارښوونه ورته كوي. دلته به زه ديوافغان ځوان دزړه خبرې ديوليک په ډول تاسودرنولو ستونگونه وړاندې كړم، تاسوبه په دې ليك كې ولولئ چې دا ځوان له خپلو ميندو اوپلرونو او مشرانو نه څه غواړي اوڅه هيله ورنه لري:

پلار ته ليك

پلاره!

تا هم لكه د هر مهاجر په څير د يوې لړې لاس ته راوړني په بدل كې، هلته په وطن كې او دلته د مهاجرت په نوي چاپيريال كې ډير څه له لاسه وركړل. تا څومره ستونزې وگاللې اوزه دې وينم چې اوس يې هم گالې.

دا ستونزې، دا غمونه، تا په خپلو غوښو، وينو او ټول روح او روان احساس كړي او احساسوي يې، اوس دې هم وينم چې په وطن كې د ناخوالو او دلته ستا له ژوند او زده كړو سره نا برابر قوانين تا زوروي او كروي، ته لكه غر، ورته ولاړي، د خپلو زده كړو او تجارو ځنازې ته لكه يتيم په پټه خوله اوبنكي تويوي، لكه د يوال چې ښوره خوري داغمونه او ستونزې هم ستا روح او روان په پټه سره خوري او له منځه يې وړي.

هم دې شرقي كلتور او پوهه زوروي اوهم د غربي كلتور او تمدن د اور په دايره كې راگيري، تا او تا ته ورته ستا ځينو نورو همخولو وطنوالو په خپل وطن كې تر وسه اودامكاناتو تر ډير پورې لورې زده كړې دي اودكار په ترڅ كې متجارب تر لاسه كړي دي. ستاسواو ستاسودهمخولو زده كړې اوتجربي زموږ دخلكو او وطن له پاره لويه شتمني ده؛ اوزه يې وينم چې دلته په پردې وطن كې د مهاجرت او غربت په دې چاپيريال كې تا خپله دا شتمني له لاسه وركړي ده. ستا زدكړې اوستا تجربي په دې ټولنه كې دپانگې او كار خاوندانو ته څه په لاس نه وركوي، ځكه په كم ارزى ورته گوري؛ اوزه پوهيږم چې دا حالت تا اوستا همخولي مشران زوروي.

پلاره!

ما به ويښي چې زه زغردې خبرې درته كوم. زه نه غواړم چې د هغو دردونو، رنځونو او غمونو بار پر خپلو اوږو يوښم، چې ته په كې راگيري. ته بايد د يوه پلار په توگه د خپلو زده كړو او تجربيو په رڼا كې ماته له دغو دردونو، كړاوونو، غمونو او تيارو څخه دوتلو لار وښيي.

زه دې درد وينم او احساسوم يې، زما په رگونو كې ستا وينه جاري ده، زه هم تا غوندې په يوه دردمنه ټولنه اوروڼ اندې با دركه كورنۍ كې پيدا شوى يم، زه لا وروكي وم چې ستا په مټ په افغانستان كې د بل كړاى شوي اور له دايرې څخه راويستل شوم. ما لا د وطن د ښيگڼو او بد گڼو مزه دومره نه وه ځكلي، له وطن نه مې څه په ياد نه

د پانېو شميره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همكاري ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړيکه ټينگه كړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليكنيزې بڼې پازوالي د ليكوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليكنه له راليرلو مخكې په څير و لولئ

دي، يوازي مي د ذهن په دهليز كې درندو راکتونو او مرميو د غرونو آزانگي كته پورته كيږي، خو ستا او ځينو نورو مشرانوله خولي مي اوريدلي دي چې په افغانستان كې له روان سيستم اوله حاكموخلكو او نظرياتو سره جوړيدل وروانيدل گران كاردی؛ او دلته هم حالت داسې دی چې مور ټول يې وينو او پرې پوهيږو. ټولو دردونو او غمونو كې چې تا ته هلته او دلته درپه برخه شوي دي زه پرې پوهيږم او ځان په ټولو كې در سره شريك كڼم. پلاره!

زه پوهيږم چې ته ډير ځلي د بنكلولو پر ځای چيچل شوی يې، خو څه وكرم، زما ژبه هم لكه د سمندر څپي د زرگونو هيلو او خبرو د ويلو هڅه كوي. زه غواړم ستا د ستونزو په باب وغږيږم. زه پوهيږم چې ته دهيلو د اوسپنيز ديوال تر شا ولاړ يې، څه نه شي كولاى اودسويو هيلو ايرې دي دنامرادي زماني بادونه هرې خواته بادوي اوته يوازي دخپلو سوځيدلو هيلو د ايريو په بوربنيكيو كې راگير يې. انسان ته نه بنايي چې ستونزوته ځان وسپاري، له بنو هيلو سره ژوند كول او په هغو پسي هڅه كول، انسان ته د پرمختگ او بنه ژوند لاره سموي، او زه دي وينم چې ستا د دردونو له تيارې ځالي څخه نوې هيلې سر اوچتوي. نور دي د چوپتيا كونگ (جغد) د خپل ذهن له كندوالي څخه وشړه. د نااميدۍ كونگ د خپلو نوو هيلو په رنو او تيروغشو ووله.

زه پوهيږم چې دخلكو ډير له پسي ناکاميو په كندواله كې ترڅه بوټي راشنه شوي دي اوددوی په كرونو باندې دمهربانه نرم پسرلني باران پر ځای، د دښمنيو د زهر وبارانونه وريډلي دي، اودا د زهر وبارانونه افغانانو په كلونو، كلونو د بنه كيدو په هيله وز غمل.

زه پوهيږم چې دوی ته نوره ژړا هم نه ده ورپاتې، دوی نورنه شي ژړلاى، ددوی پر ځای تيري په ورت، ورت ژاړي. پلاره!

ماته مور ټولې هغه كيسې تكي په تكي كړي دي چې تا د جگړې په سره اور كې له مور سره څه كړي دي اوزمور په خاطر دي د ټوپكيانو څومره نادودي ليدلي اوز غملي دي:

تا دگوليو په باران كې مور تر زخمي وزرولاندې پټ كړي وو،
تا دنامردې زماني دنامرادو گردونو په بوربنيكيو كې مور ساتلي يو،
تا دراكتونوپه اختر كې دژړا اودار پر ځای مور ته داد اوخندا راښودلي ده،
تا دخپلو كليوالو د وجود غوښي چې دمسلمان ډوله نا مسلمانوپه راکتونو څيرې شوي وي، راټولي كړي او هديرې ته دي رسولي دي،

تا دخپل سر په بيه مور خوښندي - ورونه لكه دپيشكي بچي په څو څالوگرځولي يو،
تا خپل تير تاريخ او اوسني برخليک ته ژړلي دي،

اوتا...

پلاره!

زه پوهيږم چې ستا په گوگل كې خلكو او وطن ته هيلې اوانگازې خپرې وي اوتا خپل هرڅه په دې لاره كې و آزميل، خوپه مقابل كې ته وچيچل شوي، ورتل شوي، له خپل كور، كلي، ښار او وطن نه وتلوته ارايستل شوي؛ خوته اوس د تير وناكردو، نادودو اوناكاميو په دايره كې ځان مه كيياسه، ځان داندښينو په خوسا ډنډ كې مه ډوبوه او... مه كوه، ځكه چې زه ستا ژوند غواړم، مور تا غواړو، زه تا غواړم، ته مي پلار يې اوزه تا ته اړتيا لرم. ډير كسان دي چې اوس تا له لاسه وركړي دي او د هغو نشتوالی تازوروي، زه نه غواړم چې بي وخته تا له لاسه وركړم او ستا د نشتوالي دردونو بار د ژوند ترپايه زما پر اوږو بار وي. پلاره!

زه ستا په پرتله ډير بي تجربې يم، ما به وښي چې دخپلي بي تجربې نړۍ نه په تا غبركوم اودلبرو تجربوله عينگونه تاته گورم اودا كرښي درته ليكم.

زه نه غواړم چې د اروپايي كلتور د منفي اړخونو يو لار وي واوسم، خو دا يو ښكاره حقيقت دی چې د اروپايي كلتور په جال كې راگيريم، له هرې خوا ډول ډول يرغلونه را باندي كيږي، او دادی د دغو يرغلونو په پايله كې زه د خپل پلرني وطن ډير څه له لاسه وركوم. خپله ژبه، خپل كلتور او... په پای كې هرڅه. زه توپان پسي اخيستی يم، دا توپان د نوح له توپان څخه هم خطرناکه دی، او زه مهاجر افغان ماشوم لكه ماته بيړی د اوبو پرسر روان يم، او هره شيبه دويډوته لار څارمه، او دا ته يې چې زما لاس نيوی كولاى شي. پلاره!

د پانو شميره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همكاري ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه كړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلپكني د ليكنيزي بني پازوالي د ليكوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليكنه له راليرلو مخكې په خير و لولئ

دا ته يې چې په دې توپاني حالت کې له ما سره مرسته کولای شي. ته که دخپلو ستونزو له جال نه ځان را ونه باسي او په دې کړکيچ حالت کې زما لاس نيوی ونه کړي او لار روانه بنښي، يقيناً زه د تباهي کندي ته لويږم؛ نو هيله کوم چې ته نورې موده سوچ کول او په لوی لاس بلي دنيا تلل پرېردې. زه ستا لارښوونو او تجربو ته اړتيا لرم، هيله کوم زما لاس نيوی وکړه!

ډيری مشران (ميندي - پلرونه) په خپلواناسموسياسي تضادونو بڼه پوهيږي، او په دې بڼه خبر دي هغه سياسي پاليسي يا سياسي لارې چې دوی پرې روان وو او روان دي، غلطي دي او ناسمي ثابتې شوي دي، خوبيا هم ټينگار پرې کوي؛ په دې بڼه پوهيږي، هغه سياسي مشران چې ددوی له نظره د تاييد وړ وو، هغوی پرنا سمو لارو روان وو، خوبيا يې هم تاييدوي، په بنويي يادوي، دفاع ورنه کوي او لاره يې تعقيبوي. دهمغوسياسي ليډرانو د تير و تنويه وجه اوسنی ستونزې په هيواد کې ددنه او له هيواد څخه دباندې دافغانانو د پرمختگ په لاره کې لکه غرداسې پرتې دي. د همدغو مشرانو (ميندي - پلرونه) نا سموسياسي تضادونو دادی نويونسلونه ته هم لکه دسرطان نا روغي لاس ورغولی دی اوستوني يې کيکاري. ډيری کورنی دپخوانيوسياسي او ملي تضادونوله مخې دخپلولونو اوزامنودراتلونکي ژوند دبنسټ ډبره ږدي او په دې ډول نوی نسل هم دخپلواناسموسياسي تضادونوپه زهرولري اودخپلو عقودواوگناهونودرند پيټي دهغوی پراور وباروي. نوی نسل به ترڅو اوترکومه ځايه دتير و نسلونودگناهونو اوتير و تنوپيټي پر شا چلوي. پلاره!

ته که د هيوادنيو او نړيوالو سياسيونو د تير و تنو بنکار شوی يې، او ته که په خپل هيواد کې د خپلسر وايه جاري تش په نامه مسلمانانو د افراطيت په وجه، د خپلې ځالي پريښودلو ته اړايستل شوی يې او هرڅه دې له لاسه ورکړي دي؛ زه دا دی په اروپا کې له ورته ستونزو سره مخامخ يم، خو په لږ توپير سره. چې نور هيڅ نه وي ډيرياروپايان چې د افغان او افغانستان کلمې اوري، د جگړې، تروريزم او مخدراتو تورمفاهيم يې په ذهنونو کې تداعي کيږي، او له بده مرغه چې دغه تور داغونه د افغانانو په لمن باندې ډير بڼه وهل کيدای شي. پلاره!

زه په دې بڼه پوهيږم هره ورځ د نړۍ له گوټ گوټ څخه د منفي بشريت ضد کړنو د اخبارونو په اوريدو سره، پرتا باندې نورهم فشار زياتيږي او تا زوروي، خو ستا اولادونه او ټول کشران پرتا حق لري چې له تا نه يوڅه لارښوونکي خبرې واورې، تا روغ وويني او ستا په خوله کې خندا وويني. د يوېشتمې پيړۍ د تمدن د ډيوې ترڅنگ تياره گوټونه هم شته، او د اوسني وخت په دې حساسو شرايطو کې که څوک په نا پوهۍ سره يو گام ددې زمانې د تير و تنو په کوڅه کې اوچت کړي، بيا يې راگرځيد نه گرانه نه، بلکې نا شونې ده؛ ځکه چې د يوېشتمې پيړۍ د تير و تنو لار يو طرفه ده، او په يو طرفه لار کې بيرته راگرځيدل، انسان د مرگ کندي ته رسوي.

نوی نسل که د يوېشتمې پيړۍ ډيوې او تکنالوژۍ ډيوه په لاس کې لري، د خپلو مشرانو لارښوونو ته هم اړتيا لري. هيڅ څوک نه غواړي چې خپل پلار له لاسه ورکړي. خدا مه کړه که زه تا له لاسه ورکړم، يوخوا به مې ديتيم په نامه دپردي وطن په سوځنده بېديا کې دپلار سيوری له سره ايسته شوی وي، اوبل پلوكه ستا اونورو زره سواندمشرانو لارښوونې نه وي، نوخوا مخا به دديموکراسۍ او تمدن په نامه دديموکراسۍ دمنفي اړخونوپه پيروي سره، ديووېشتمې پيړۍ دوخت په تياره دايره کې راگيرکيږم چې پای يې مخ په ښکته تلل دي. نو هيله کوم، زما له زره اوذهن څخه دا راپورته شوي خبرې دزړه په غوږو واورې، زما دماشومتوب معصوميت سترگوته ودروه، له ځان سره پام وکړه اوزما خدا اوخوشالي په ژړا اوويرمه بدلوه!

ستا زوی ...

د پاڼو شميره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de يادونه: دلپکنې د لپکنيزې بڼې پازوالي د لپکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لپکنه له راليرلو مخکې په خبر و لولئ